

Проблеми ландшафтознавства в контексті стратегії сталого розвитку та Європейської ландшафтної конвенції. Матеріали Міжнародного наукового семінару, присвяченого 40-річчю заснування Чорногірського географічного стаціонару Львівського національного університету імені Івана Франка (3-5 листопада 2017 р.). – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. – 156 с.

Редакційна колегія:

А. В. Мельник, доктор геогр. наук (відповідальний редактор);
Л. Я. Костів, канд. геогр. наук (відповідальний секретар);
В. І. Біланюк, канд. геогр. наук; В. М. Шушняк, канд. геогр. наук;
Б. П. Муха, канд. геогр. наук; В. П. Матвіїв, канд. геогр. наук;
П. М. Шубер, канд. геогр. наук; Б. І. Яворський, канд. геогр. наук

Рецензенти:

В. Г. Гаськевич, доктор геогр. наук, професор;
Я. С. Кравчук, кандидат геогр. наук, професор

Друкується
за ухвалою Вченої Ради географічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол від 18 жовтня 2017 року № 8)

Опубліковано в авторській редакції

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2017

Костів Л. Я., Мельник А. В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ДИНАМІКА ТРИВАЛОСТІ ЛІТНІХ СЕЗОННИХ СТАНІВ ПРИРОДНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ ОКОЛИЦЬ ЧОРНОГІРСЬКОГО ГЕОГРАФІЧНОГО СТАЦІОНАРУ

Чорногірський географічний стаціонар Львівського національного університету імені Івана Франка розміщений у верхів'ї річки Прут в межах ландшафту Чорногора за 8 км від г. Говерла (2061 м н.р.м.). В днищі долини Прута повз стаціонар проходить основний, масово використовуваний у літній період, туристичний маршрут на найвищу вершину України. Беручи до уваги мінливість погодних умов в Чорногорі для цілей рекреації і туризму важливим є знання властивостей і закономірностей прояву літніх станів природних територіальних комплексів (ПТК).

Стаціонар розміщений на висоті 995 м н. р. м у фації пологих поверхонь надзаплавної тераси з вторинно-лучною рослинністю на малопотужному дерново-буроземному ґрунті, яка знаходиться в урочищі слабохвилястої надзаплавної поверхні, виробленої у флювіогляціальному конусі винесення з чорницево-ожиково-квасенцево-зеленомоховими сураменями у висотній місцевості давньольодовикового акумулятивного лісистого середньогіря на межі з висотною місцевістю крутосхилого ерозійно-денудаційного лісистого середньогіря та недалеко (біля одного кілометра) від межі з висотною місцевістю терасованого днища річки Прут [2].

Динаміка літніх станів досліджувалася шляхом аналізу первинних даних безперервних метеорологічних, гідрологічних та фенологічних спостережень Лабораторії ландшафтного моніторингу Чорногірського географічного стаціонару Львівського національного університету імені Івана Франка за 2002–2016 роки [3].

Метеорологічні спостереження на стаціонарі проводяться відповідно до вимог гідрометеорологічних станцій і постів [1] на метеорологічному майданчику розміщеному на висоті 995 м н. р. м у фації пологої поверхні надзаплавної тераси з вторинно-лучною рослинністю на малопотужному сильно щербенистому дерново-буроземному ґрунті, яка знаходиться в урочищі слабохвилястої надзаплавної поверхні, виробленої у флювіогляціальному конусі винесення з чорницево-ожиково-квасенцево-зеленомоховими сураменями [2]. Там же з 2007 року функціонує автоматична метеорологічна станція «Fischer», датчики якої фіксують температури ґрунту на глибинах 10, 20 та 40 см. Фенологічний пост закладено у фації рівних слабозрчленованих руслами потоків поверхонь з вологими квасеницевими сураменями на бурих гірсько-лісових сильно щербенистих сильно скелетних ґрунтах цього ж урочища [2].

Сезонні станина ми виділялися на основі середньодобових значень температури повітря та ґрунту і фенологічних фаз доміантних рослин. Літ-

ній сезонний стан охоплював період із середньодобовими температурами понад +15°C. У випадках неоднозначності при визначенні стійкого переходу середньодобової температури повітря через відмітку +15° С враховували значення абсолютних мінімальних (не нижче 0°C) і максимальних (понад 20°C) температурповітря. При протяжних періодах (понад 3 дні) пониження середньодобової температури повітря нижче +15°C для визначення тривалості сезонного стану нами враховувалися фенофази цвітіння літоцвітів (*Senecionemorensis* L.) татемпература ґрунту на глибині 40 см (не нижче 14°C).

За аналізований п'ятнадцятирічний період літні стани, а ми їх ототожнюємо термінологічно з літом чи літніми сезонами, переважно розпочиналися в другій декаді червня – першій декаді липня та тривали до середини третьої декадисерпня. Середня тривалість сезону становила 60 днів. Найтривалішим літо було у 2007, 2016 та 2013 роках – 76, 75 та 74 дні відповідно, перевищивши середній показник більш як на 15 днів (рис. 1). Ці сезони розпочиналися на початку другої декади червня і тривали майже до кінця третьої декади серпня. Найкоротшим (і найхолоднішим) було літо у 2004 р., яке тривало всього 35 днів. Розпочалося воно 18 липня та закінчилося 21 серпня внаслідок різкого зниження температури повітря. Короткими були літні сезони 2005, 2003 та 2014 рр. – 40, 45 та 48 днів відповідно.

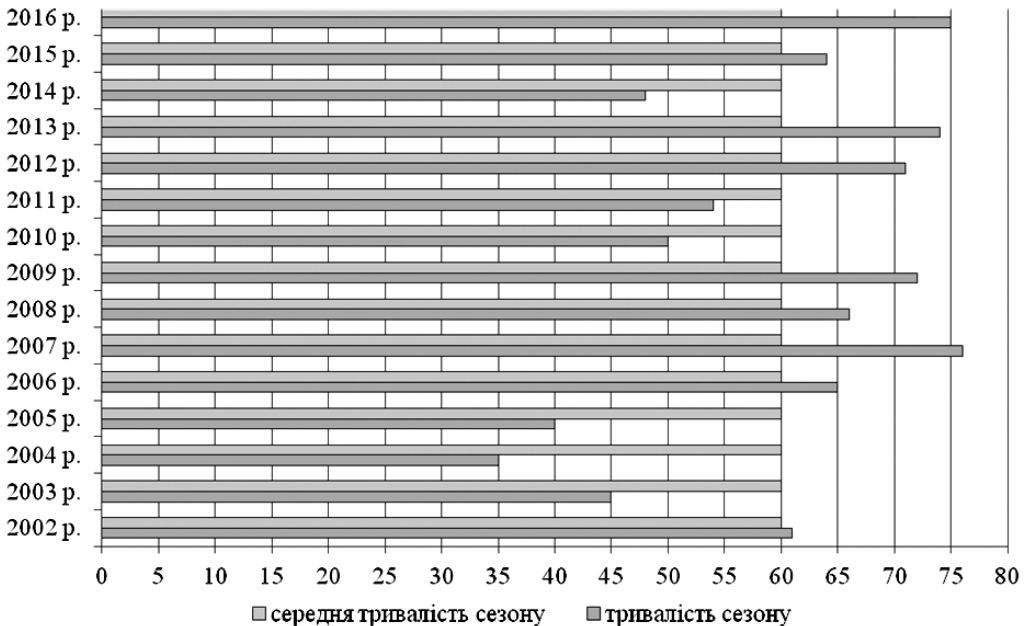

Рис. Динаміка тривалості літнього сезонного стану за 2008–20016 рр. (у днях)
(обчислено за даними [3])

Літні сезонні стани природних територіальних комплексів околиць Чорногірського географічного стаціонару за період 2002–2016 рр. характеризувалися різною тривалістю і значним діапазоном станів їхніх компонентів, наймобільнішими з яких були стани приземного шару атмосфери. Під їхнім впливом змінювалися стани рослинності та ґрунтів, але кількісні й якісні характеристики цих змін були меншими, а діапазон вужчим. Обчислені величини, з поправками на висоту можна екстраполювати на три висотні місцевості верхів'я річки Прут (давньоольдовикове акумулятивне лісисте середньогір'я, крутосхиле екрозійно-денудаційне лісисте середньогір'я і терасованого днища річки Прут), а також верхів'я річки Лазещина, яка так як і Прут розміщена у північно-східному секторі ландшафту Чорногора та рекомендувати для врахування при плануванні туристичної і рекреаційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Настанова гідрометеорологічним станціям і постам. Випуск 3. Частина 1. Метеорологічні спостереження на станціях. – К.: Ніка-Центр, 2011.–280 с.
2. Чорногірський географічний стаціонар. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 203 с.
3. Щомісячний гідрометеорологічний бюлетень Чорногірського географічного стаціонару Львівського національного університету імені Івана Франка. – Ворохта, 2001–2013.

Гнатяк І. С.

Львівський національний університет імені Івана Франка

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОРФОДИНАМІКИ ПІШОХІДНОГО МІКРОРЕЛЬЄФУ В ОКОЛИЦЯХ ЧОРНОГІРСЬКОГО ГЕОГРАФІЧНОГО СТАЦІОНАРУ

Під впливом антропогенних навантажень та природних умов відбувається ущільнення та ерозія ґрунтів, витоптування та знищення лісової підстилки, трав'яного покриву, пошкодження коренів дерев. Як наслідок – туристичні шляхи поступово втрачають цінні рекреаційні властивості. Метою досліджень, проведених у 2005 – 2015 роках на ключових ділянках Карпатського національного природного парку (КНПП), є дослідження змін морфології поверхонь туристичних стежок під дією природних та антропогенних чинників.

В якості базової території для досліджень прийнято Чорногірський географічний стаціонар Львівського національного університету імені Івана Франка (ЧГС), оскільки очевидними є низка переваг: наявність метеостанцій (в тому числі є можливість інтерпретувати дані автоматичної метеорологічної станції), комплексність досліджень (метеорологічні, гідрологічні, фенологічні, геоморфологічні, рН-метричні дослідження та снігомірні знімання), зручний доступ та проживання.

В Україні кількісна оцінка туристичного руху ведеться переважно на об'єктах природно-заповідного фонду України державного значення (об-